

golorum, per abbreviationem carnis exinaniret se in sorbitiunculam parvulorum.

FRAGMENTUM VI.

Si durum visum fuerit itineris arrepti propositum, ad nostræ Virginis confuginus auxilium, quia, cui se misericordissima illa in auxiliatricem præbuerit, in omni tribulatione et angustia fortis erit. Candorem liliosæ ejus innocentiae trahamus in nos per munditiam conscientiae, nec desit nobis cum pudicitia carnis instantia fecundi operis, quo nonoretur fecunditas virginalis. Ad nostræ siquidem Virginis partum totum debemus habere respectum. Et si veri esse **154** novitii, et vere innovari volumus, novi partus gratiæ plenius desiderii intendamus. Sicut enim per ipsam justificationis gratiam possumus obtinere, sic, ipsa duce, ad gloriam poterimus pervenire, ipso præstante, qui ex ipsa natus est Jesus Christus Dominus noster.

FRAGMENTUM VII.

Quasi oliva speciosa in campis (Eccli. xiv). Si Virginem nostram olivam dixerimus, erit oleum partus ejus (**30**). Virgo sane nostra est «oliva speciosa in campis,» quia gratia ejus, et misericordia omnibus est communis. In campis posita florem campi protulit, ex cujus amœnitate pulcherrima campestris sibi humanæ turpitudinis nuditas procuravit. Campestris sunt perizomata velamenta turpitudinis, quæ de flore isto sibi consuunt, quicumque per fidem et amorem virginei partus criminum verecunda deponunt. Est etiam «speciosa in campis,» quia Ecclesiaria m pulchritudo specialis. Speciosa quippe facta est, et suavis ex qua «speciosa forma præ filiis **155** hominum (Psal. xlv)» nascitur sanctæ suavitas unctionis. Christi Ecclesiæ campi congrue dici possunt, quos disciplinæ cœlestis aratrum colit, doctrina Evangelii serit, justitiæ executio fertiles reddit. In his campis est oliva fructifera, mater misericordiæ Virgo Maria. De oliva profluit pinguedo olei, fundit gratiæ plenitudinem, misericordiæ unctionem profert mater Christi. Quam jucundum, quam suave est illi coherere, quam salutiferum intra puerperæ diversorium remorari! Si infirmus es, de diversorio illo abundanter profluit oleum infirmorum. Si sanus es, et de testimonio conscientiae arridet tibi justitiæ sanitas, oleum lætitiæ suscipis ex Maria. Species morum, operum decor, incitorum gloria, totum de gratia Mariæ suscipitur, cum amatur. Cum enim plena sit gratiæ et tota misericordiæ deliciis affluens, nihil gratiæ omnino

accipimus quod nobis non conferat partus ejus. Nostra est Virgo, nostra sunt Virginis viscera, noster est Virginis partus, nostra sunt quæ penes illam de cœlestibus actantur (**31**). Periculosum est ergo ad punctum ab illa discedere, apud quam nostræ suavitatis **156** deliciæ reponuntur, divitiæ salutis, sapientia et scientia, penes Virginem nostris usibus reservantur. In partu nimirum Virginis thesauri sapientiæ et scientiæ ad locupletationem pauperum absconduntur (*Coloss. ii*). «Propter miseriam inopum et gemitum pauperum (Psal. xi),» venit de corde Patris Christus in cor Virginis, et in Virginis utero pauperum gazophylacium collocavit. Inde pauperes spiritu locupletati sunt, quos mundi superbia, vanitate et mendacio non ditavit. «Filli hominum, usquequo gravi corde (Psal. iv),» a corde Virginis elongatis? «Ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium (ibid.),» cum intra nostræ Virginis uterum «mirificavit Dominus sanctum suum? (Ibid.) Cur non properatis ad oleum? Vestrum est quod hic agitur, nulla enim ratione dives omnium Deus pauper fieret nisi ut se pauperibus coaptaret. Nulla ratione olivam fructiferam in campis poneret, nisi ut misericordiam Virginis communem omnibus exhiberet. Hinc est quod non regibus in palatiis, non divitibus in urbibus sui mysterii hujus ratio primo innotuit, sed pastoribus, qui in campis erant, qui supra gregum suorum **157** custodiam vigilabant (Luc. ii). O salvantis benignitas! o nascentis miseratio! o puritas et pietas parentis! o utinam essem de parvulis, quibus hæc revelata et acta sunt, ut philosophari interim de aliis non liberet! Quid dulcius quam Verbi inesse canabulis, quam in diversorio Christi feriatum et liberum esse, et infantiae colludere tam felici? Ignoscite, quæso, ignoscite puero, si ubera de cœlo plena non deserit, si sacrosanctum pectoris virginalis sacrarium non dimittit. Ad incontaminata vestigia Virginis piscina posita est pietatis, ubi pueri balneantur. Nostis ætatem hujusmodi frequentiori lavacro indigere, facillime sordes contrahit, et opus est ut materna sollicitudine consuetiori balneo diluantur. Proinde a contubernio sacræ Virginis longe procedere tutum non arbitror. Quis enim mihi provideret in talibus, si indulgentissimæ matris misericordiam elongarem? Tenebo illam, non discedam ab illa, quia si misericordiæ ejus sollicitudo defuerit, facile fecerò abortivum.

158 NOTÆ AD MARIALE.

AD SERMONEM I.

Sermonem hunc enuneravi etiam in bibliotheca Mariana parte I, dum de Adamo Perseñæ abbate, ejusque Marianis lucubrationibus agerem; et cum ad beatissimæ, et immaculatæ virginis Deiparæ laudis ac cultus promotionem non parum conducatur,

utiliter etiam et magno animarum bono, nunc primum prodiens perlegetur.

(1) *Egredietur Virga de radice Jesse.* Hunc Isaïæ locum ad Mariam Deiparam virginem spectare **159** affirmant Tertullianus in lib. De carne Christi, et lib. iv adversus Marcionem; S. Gregorius Thau-

maturnus, orat. 11, in Ann. B. Virg.; S. Ambrosius, in lib. De benedict. patriarch., cap. 4, et in libro De instil. virg., cap. 9; S. Augustinus, serm. 3 de Tempore, et lib. III De symbolo ad catechum., cap. IV; S. Joan. Chrysost., in psal. xxii, homil. 116; S. Leo papa, serm. 4 de Nativ. Domini; S. Ephrem Syrus, in orat. de Laud. Virg.; S. Hieronymus, in cap. XI Isaïæ, et in epistola ad Eustochium de Custodia virg.; S. Gregorius Magnus in lib. I Reg., cap. 1; S. Germanus Constantinopolitanus orat. in Natalem Deiparæ; Cosmas Hierosolymitanus, hymno 1 in Theogoriam; Damascenus, orat. 1 et 2 de Nativ. B. Virg.; Chrysostr., in orat. de Deipara; Eusebius Edissenus homil. in festo Visit. B. V.; Paulus Diaconus, serm. 2 de B. Virgine; Ambrosius Anshertus, homil. in festo Purificationis; Georgius Nicomediensis, orat. de Præsent. Deiparæ; Idiota, in Contemplatione B. V.; Isidorus Hispalen. in Com. super lib. Num., cap. xv, et in Allegoriis Novi Testamenti; S. Ildephonsus, serm. 6 de Assumpt., et in lib. VII de virginitate S. Mariæ, cap. 5; Joannes Geometra, serm. in Annunt. B. V.; Vigilus Tridentinus, lib. III adversus Eutychen; Hyschylus, serm. 2 de Laud. B. Virg.; Venantius Fortunatus, elegia in Laud. S. Mariæ; Eleutherius Tornacensis, serm. in festum Annunt.; S. Anselmus in tract. De concep. B. Virg.; S. Bruno 160 Carth., serm. 1 de Laudibus Virg.; Rupertus abbas, lib. II in Isaïam, cap. VI., lib. I in Cant., lib. II in Matth., et lib. XI De victoria Verbi Dei, cap. 8; B. Petrus Damianus, serm. in Annunt., et serm. in Assumpt. B. Virginis; Amedeus Lausannensis, homil. 8 de Laud. B. V.; S. Bernardus, homil. 2 de Adventu, homil. 2 de Laud. Virg. super Missus est, serm. in Signum magnum 2 in die Pentecostes; Petrus Blesensis, serm. 1 in Adventu Domini. Philippus abbas, lib. I in Cant., cap. 4-6; Honorius August., in Sigillo B. Mariæ; Cæsarius Heisterbacensis, in homilia de Visitatione B. Mariæ, et in Prologo libri De miraculis B. V.; Fulbertus Carnotensis in Versiculis de B. V.; Radulphus Ardens, homil. 1 in Annunt., et homil. 1 in Nativ. B. Mariæ; Innocentius papa III, in Encomio de beatissima virgine Maria; Albertus Magnus in Biblia Mariæ in Isaïam prophetam, et in Postillis super cap. X Lucæ; S. Thomas Aquinas, serm. 1 in Annunt. B. Virg.; S. Bonaventura in Speculo B. Virg., cap. 3, et in expositione super Salve, Regina; Hugo de S. Victore, lib. IV Erud. Theol., miscell. 2, tit. 27; Hugo de S. Caro, in cap. XI Isa.; S. Antonius archiepiscopus Florent. in Summa theol. parte III, tit. 31, cap. 3, et 4 p. tit. 15, cap. 3; Trithemius abbas, lib. I De miraculis B. Virginis in Dittelbach., cap. 10; Joan. Picus Carthusianus, lib. I in Cant. cantic., cap. 13, B. Thomas a Villanova, concione 2 de Nativ. B. V.; S. Brigitta 161 in serm. de Excell. B. V., cap. 11; Richardus a S. Laur., lib. V De laud. Virg., col. 281; Mauritius de Villa Probata in Corona B. Virg., serm. 3; et, ut alios omitam, Richardus S. Victoris qui, de comparatione Mariæ ad virgam et Christi ad Noëvem, insignem tractatum composuit. Hinc Ecclesia Græca, in Menæis, die 24 Martii Mariam vocat *Virgam mysticam, quæ gervinarit florem divinum, de radice Jesse palam exortum*. Et ibidem, die 25 Julii: *Virgam præfloridam, et omni prædicatione majorem, quæ ex se attulit florem, qui nunquam marcescit*.

(2) *O arborem fructuosam*. Sub metaphora etiam arboris Deiparam laudant S. Cyprianus, vel auctor sermonis apud ipsum de Christi Nativitate; Eusebius Emissenus homil. in festo Visit. B. V.; Rupertus abbas, lib. II Commentariorum in Leviticum; et S. Ephrem Syrus in tract. De margarita pretiosa, ubi Mariam vocat, *Arborem æterni Patris ad melioris naturæ suceptionem factam*. Richardus etiam Victorinus, expositione in Cant. cant., cap. 39, Deiparam appellat, *Arborem sublimem et nobilem*

quæ sublimem protulit fructum, Dei, videlicet Filium; Amedæus Lausannensis, homil. 1 et 8 De laud. Virg.: *Arborem saluiferam in medio paradisi plantatam, cujus fructu indeficienti et partu immortalis cœligenis atque terrigenis est jugis epulatio, continua exultatio, felix et sempiterna 162 laudatio*; Hugo de S. Victore, serm. 47, qui est de Assumpt. B. Mariæ, *Arborem Libani, quia de sæculo præsentis carnis originem habuit et ipsius Libani, id est, sæculi altitudinem, se ad alta subrigens, excessit, cunctam mundi gloriam suarum sublimitate virtutum inæstimabiliter transcendendo*; S. Bruno Carthusianus, vel potius episcopus Signinus, serm. de Assumpt. B. V., *Arborem pulcherrimam, cujus fructum, id est Christum, suscipere debemus in infirmitatibus nostris, cujus nunquam debemus oblivisci, sed ad ipsam semper respicere, fructumque viæ et salutis ubi ea querere*; S. Bonaventura in Speculo B. Virginis, cap. 5 et 14, *Arborem magnam, quæ late ad homines, longe ad angelos, alte ad Deum suos ramos extendit; arborem pulchram foliis oris, pulchriorem in floribus cordis, pulcherrimam in pulcherrimo fructu ventris, arboremque altissimam, simul et brevissimam, altissimam dignitate, brevissimam humilitate, altissimam in oculis Domini, brevissimam in oculis suis*; Absalon abbas, serm. 3 de Assumpt. B. V., *Arborem nostram fructiferam, in cujus ramis fructum dulcem copiosissimè omnes invenire possunt, nisi forte languente appetitu, tanquam ægroti, quæ suavia sunt ei dulcia fastidiunt; sic enim plerumque solet accidere, quod palato non amo panis sit panis, et ægris oculis odiosa lux est, quæ puris est amabilis*; Alb. Magnus, in Postillis super cap. XI Lucæ, *Arborem virtute 163 virentem, planctam secus decursus aquarum, huc est rivus uberrimos donorum Spiritus sancti, consolationum et gratiarum; quæ portavit fructum dependentem a sanctis visceribus, et pendenti a visceribus sacrosancti sanguinis sui, ad formationem, et nutrimentum, et augmentum, succum ministravit*; S. Antonius de Padua, serm. in Dominica in Ramis palmarum, *Arborem pulcherrimam, cujus fructus fuerunt humilitas et paupertas: quos fructus nobis servare debemus, juxta illud Levitici xxiii: « Sumetis vobis fructus arboris pulcherrime; » denique S. Methildis, lib. I Gratia spiritualis, cap. 45, *Arborem super omnem terræ altitudinem, et latitudinem extensam; perspicuam nisi speculum perlicudum, folia habentem aurea suavissimum sonum reddentia, in cujus summitate flos fuit delicatissimus, qui totum orbem contextit, et odore mirifico resperat*. Mitto, brevitati studens, S. Bernardinum Senensem, serm. 1 De glorioso nomine Mariæ; Isidorum Thessalonicensem in Mariali a nobis edito, orat. 4 de Assumpt.; S. Brigittam in serm. Angelico, cap. 8; Mauritium de Villa Probata, in Corona B. Virg., serm. 1 et 3; Richardum de S. Laur., lib. XII De laud. B. V. a pag. 1001 et deinceps; anonymum in hymno Græco apud Buteonem, pag. 125; aliosque non paucos sub arboris symbolo Mariam Deiparam virginem celebrantes.*

(3) *Hæc est virga Moysi*. De Maria Deipara 164 prout in Moysi virga mystice figurata, præclare omnino Leo imperator in Mariali a nobis edito, orat. 3; Rupertus abbas, lib. I Commentationum in Cant. cant.; Absalon abbas, serm. 1 in Annunt., et serm. 1 de Assumpt. B. Virg.; Albertus Magnus in Biblia Mariæ super librum Exodi; S. Thomas Aquinas, serm. 1 in Annunt. B. Virg.; S. Bernardinus Senensis, serm. 1 De glorioso nomine Mariæ; S. Antoninus in Summa theol., par. III, tit. 31, cap. 3, et part. IV, tit. 15, cap. 24; Mauritius de Villa Probata in Corona B. Mariæ, serm. 7; et Richardus a S. Laurentio, lib. XII De laud. Virg., col. 1025, 1026, 1027 et 1028. Cujus tantum verba lectori subjiciam, digna prorsus quæ hic ad laudem Virginis inserantur. *Hæc (Maria) est virga Moysi, per quam fecit signa in Ægypto, et ad quam in omni*

necessitate recurrat (Exod. iv), quia Christus per Mariam mirabilia fecit in mundo. Hæc est virga pastoralis, qua Moyses gregem suum minavit ad interiora deserti (Exod. iii), quia sicut oves regente virga minantur, sic exemplo Mariæ corriguntur mores fidelium, et quasi quodam ordine componuntur. Propter hoc orat Dominum Michæas in fine (cap. v): « Domine Deus noster, pascere populum tuum in virga tua. » Item (Exod. iv) dixit Dominus Moysi: « Quid est quod tenes in manu tua? Respondit Moyses: Virga. » In hoc notatur quod hæc virga teneri debet in manu per similitudinem operum. **165** non in ore tantum per invocationem et laudem, vel in corde per fidem, quæ sine operibus mortua est (Jac. ii). Virga Moysi versa in colubrum dracones Ægyptiorum devoravit (Exod. vii), quia cum Maria Christum induit carne, quæ similis erit peccatrici, hæreses, quibus impii in Ægypto, id est mundo illudebant, cum virtute suæ prolis, cum exemplo suæ sanctitatis delebit. Quod impletur est quando, ipsa cum filio ingrediente Ægyptum, omnia idola corruerunt, sicut prædixerat Isaias (cap. xix). Vel aliter, B. Virgo ore aperto ad filium exorandum, devorat et annihilat serpentes, id est astutias demonum, et tentationum animas venerantes, ut dictum est serpenti (Gen. iii): « Ipsa conteret caput tuum. » Vel etiam tunc devorat serpentes, id est astutias demonum tentantium, quando facit cum tentatione proventum, iuxta illud (Psal. cvi): « Omnis sapientia eorum devorata est. » Item, hæc virga, percussit Moyses aquam fluminis coram Pharaone et servis ejus, et versa est aqua in sanguinem, et pisces, qui erant in flumine mortui sunt (Exod. vii). Similiter, et Maria precibus suis, meritis et exemplis, conversis peccatoribus, et maxime dilectoribus suis, mundanas et carnales delectationes, quæ cito præterfluunt ut aqua, convertit in abominationem et amaritudinem, quasi in sanguinem, quem nemo potest bibere, et sic moriuntur pisces fluviatiles, id est vanæ curiositates. Item hæc virga extensa **166** in cælum a Moysse (Exod. ix), « dedit Dominus tonitrua, et grandinem, ac discurrentia fulgura super terram Ægypti: » in quo innuitur, quod virga hæc incutit timorem quibusdam superbis, qui Deum non timent, nisi quando tonat et fulgurat, et eos exterret, dans gratiam cogitandi mala sua, quod præcipue fit, quando considerant quam graviter ipsa punita sicut in filio, licet nunquam peccaverit. Unde et Simeon et prædixerat: « Tuam ipsius animam pertransibit gladius (Luc. ii); » nam « si in viridi ligno sunt hujusmodi, in arido quid fiet? » (Luc. xviii.) Item hæc virga extensa super terram Ægypti (Exod. x), « ventus urens levavit locustas, quæ devoraverunt omnem herbam terræ, et omnia poma arborum, et nihil viride reliquerunt. » Per hujusmodi virorem designantur dotes et corporum pulchritudo, quæ cito transeunt, quia forma bonum fragile est, et sæpe a locustis superbiæ sive luxuriæ devoratur. Sed B. Virgo dans gratiam cogitandi quod, fallax gratia et vana est pulchritudo (Prov. xxxi), et quod omnis viror exterior citius marcescit, et quod fructus bonorum operum a vana gloria facile devorantur; jubat multos, ut hæc omnia parvipendant. Item filius Israel recedentibus ab Ægypto (Exod. xiv) et arclatis hinc a mari, hinc a montibus, hinc a Pharaone; ad autem si quidem erat mare, quod non poterat transvadari; a latere montes excelsi qui non poterant transmeari; a posteriori **167** Pharaon armatus cum electis, et armatis universis principibus suis, qui non poterant declinari; et perplexis, et desperantibus posse evadere, extensa est virga super mare. Ad cuius elevationem divisum est illud mare, et per ipsum sicut per aridam statim facta est via. Moraliter: mare Rubrum mundus sanguinolentus vitii et peccatis; montes difficiles, ærumnæ et miseris hujus mundi, quæ multos non sinunt pœnitentiam aggredi; Pharaon princeps, et Ægypti diabolus, potestates neregæ et homines mali. Sed ab omnibus per adiutorium Virgæ nostræ, spe-

rantes in eam facile possumus liberari. Et propter hoc exemplo Moysis in omni necessitate recurrendum est, et refugiendum ad eam. Item, moraliter: Per mare Rubrum designatur vera contritio, et amara et recogitatione præcedentium peccatorum, quæ sanguinis appellantur ibi: « Libera me de sanguinibus Deus, etc. (Psal. x), » et debet hoc mare dividi, ut amaritudo pro commissis et omissis, pro carnalibus et spiritualibus peccatis, pro substantia et circumstantiis peccatorum. Vel divisio maris est per gratiam virgæ nostræ diminutio tentationis, quod fit quando per adiutorium ipsius intercidiuntur flamma ignis. Hæc est virga Moysis qua percussit petram (Exod. xvii; Num. xx), et fluxerunt aquæ, ita ut biberet populus, et jumenta; petra Christus (I Cor. i): « Petra autem erit Christus. » Duritia hujus petrae rigor **168** sive severitas justitiæ divinæ. Ipse autem nunquam ita severus, aut durus est erga peccatores, quin effundat aquas gratiarum, vel indulgentiæ si hæc Virga ipsam tetigerit pia oratione. Propter hoc dicitur (Num. xx) quod cum Moyses elevasset manum, percussit virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, id est copiosa fluanta misericordiæ, ita ut biberet populus, id est rationabiles et jumenta, id est iumentum et brutales. Sed hæc petra Christus videlicet ab hac virga quasi bis tangitur cum primitivis puritas virginialis, et secundo dignitas maternalis ipsi in precibus a matre representatur. Et propter hoc dicit filius (Cant. iv): « Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum. » Et hæc duplex vulneratio est istius petrae gemina percussio. Vel quasi gemina percussio sunt oratio ad Patrem et ad Filium jussio, unde dicimus matri: « Ora Patrem, jube Natum. » Aliter, sicut dicit Petrus Manducator, petra ista signat duritiam cordis humani; quod quasi inflexibile est, et maxime ad obediendum propter quamdam quasi libertatem ingentiam humano animo, ut præesse velit, non subesse; sed hanc duritiam virga ista exemplo suo percussit, cum divinæ voluntati tam facile obedivit, respondens: « Ecce ancilla Domini (Luc. i), » cuius proprium est obedire. Aliter: Tunc humani cordis duritia virga ista percussit, cum peccator induratus respectu gratiæ misericorditer ab ea tangitur, ut ab ipso fluant rivuli lacrymarum. Aliter: Per **169** hanc virgam interruptit Dominus petram, id est humani cordis duritiam in eremo, id est in peccatore infructuoso, pleno feris, id est monastrii peccatorum, qua duritia interrupta adaquat peccatores, id est reficit aquis lacrymarum, quæ provocant aquas gratiarum. Hactenus Richardus a S. Laurentio, l. c.

(4) Ipsa est virga Aaron. Nec solum Deipara, ut ostendimus, virga Jesse, et virga Moysis, sed et virga Aaron, quæ sine succo floruit, frondit et nucem protulit (Num. xvii). At talis enim celebratur a S. Athanasio Alexandrino, orat. in Occursum Domini, seu in Purif. B. Virg.; S. Ephrem Syro orat. de Laud. Virg.; S. Augustino, serm. 3 de Tempore, et serm. 19 ad fratres in eremo; S. Eleutherio Tornacensi, sermon. in festum Annuntiationis B. V.; S. Ildephonso Toletano, serm. 6, de Assumpt.; Sergio Hierapolyta, in orat. de Nativ. Virg.; S. Isidoro Hispalensi, in Com. super lib. Numer. cap. 15; S. Germano, in Mariali a nobis edito in orat. de Nativ. Virg.; S. Joan. Damasceno, in Menæis Græcorum, die 17 Januarii; Ambrosio Ansberto, homil. in festo Purificat. B. Virginis; Georgio Nicomediensi orat. de Præsent. B. Virg.; Fulberto Carnotensi, serm. 1 de Nativ. Virg.; Petro Damiano, serm. de Assum. B. V.; Bernardo Clarevallesi, serm. in Nativ. Virg. de Aqueductu; Vigilio Tridentino, lib. iii adversus Eutychem tomo V Biblioth. Patrum, parte iii; Philippo abbate, lib. 1 in Cant., **170** cap. 16, et tomo VI Moral. in Cant.; Petro Celtensi, in lib. De panibus, cap. 21; Hugone Victorino, lib. iv De proprietatibus et epithetis rerum, cap. 2, in Adnotationibus elucidatoriis Evangelii S. Joannis, et lib. iv Erud. Theologicæ, miscel-

2, tit. 27; S. Brunnone Carth., in lib. De laud. Ecclesiaz, cap. 5; S. Thoma Aquinate, serm. 1 in Annunt. B. V.; S. Antonio de Padua, serm. in Dominica xii, post Trinit.; Alberto Magno, in Postillis super cap. x et xi Lucæ; et in Biblia Mariæ super lib. Num.; Ruperto abbate, lib. 1 Com. in Cant. et lib. 11 Comment. in Num.; Absalone abbate, serm. 4 in Annunt.; S. Bonaventura in Speculo B. Virg., c. 8; S. Bernardino Senensi, tomo I, serm. 59; B. Laurentio Justiniano, serm. de Annunt. B. Mariæ; S. Antonino, in Sum. theol. III P., tit. 31, cap. 3, et 4 p., tit. 15, cap. 5 et 24; Richardo a S. Laurentio, lib. xii De laud. Virg., col. 1032; Ugone Carensi, in c. xvii libri Numerorum; aliisque permultis. Quorum verba, cum in ipsis auctoribus sint obvia, huc advocare supersedeo, præsertim eum sere omnes similitudinem in eo constituent, quod sicut virga Aaron sine cultura humani auxilii floruit et fructum fecit, sic B. Virgo absque contactu hominis Filium Dei de Spiritu sancto concepit et peperit.

(5) *Ut apud te, et per te recipiat sanitatem ægrotus.* Hanc etiam ægrotorum a morbis omnibus curativam ac persanativam virtutem in Deipara Virgine agnoscens Ecclesia 171 Græca, in suo rituali, in Officio olei sancti eidem Deiparæ supplicat in hunc modum: *O sola pura, quæ pacis pelago ditata es, jugibus tuis apud Deum precibus a morbis, et calamitatibus famulum tuum eripe, ut incessanter te magnificet.*

Respice clementer, Mater Factoris omnium, de superis, et tuis intercessionibus amuram infirmitatem languentis hujus solve.

Deipara, perpetua Virgo sanctissima, protectrix valida, portus et murus, scala et munimen, miserere, compatere; ad te namque solum recurrit ægrotus.

Pura celebranda, super omnes Domina benigna, oleo divino unctorum miserere, et famulum tuum salva.

In Dei tui domo oliva fructifera, o mater Dei, apparuisti, per quam misericordia orbis plenus factus est, serva ideo precum tuarum ope hunc ægrotum.

Tu quæ pugilo cuncta continentem divina ratione in utero conclusisti, et ineffabiliter corpus ei dedisti, mater Dei, nunc pro infirmo interpella, precamur.

Laudibus et orationibus serorum tuorum susceptis, Virgo, gravibus infirmitatibus et languoribus tua prece libera, o illibata, eum qui per nos ad tuam divinam protectionem recurrit.

Eandem in eodem rituali, in Officio funereo 172 in sacerdotem vita functum, sic Deiparam alloquitur: *Protectio tua, Deipara Virgo, medica spiritalis officina est, ad quam confugientes, animæ morbis liberamur.*

Et in canone pro pueris defunctis: *Sapientiam, Verbumque Patris quæ peperisti, animæ meæ grave vulnus sana, et cordis mei dolorem tempera.*

Et in canone in pestilentialis morbi periculo: *Congruorum te remediorum fontem a te procedens abyssus Christus Dominus effecit, famulos tuos propterea infirmitatis turbine agitados libera. Vehementibus, et continuis doloribus percussis tibi, Virgo, cuncti procidimus, potenti tua protectione cunctos salva, o pura, miserere Dei Sponsa, ad hac perniciæ, et morbo gravi nos præserva, et infirmitatibus medere, o Domina.* In hujus vitæ nocæ cuius nos infirmitatis obvolvit, morborumque tenebræ contexerunt undique: at tu illic lumen mihi, recreationis splendor, o pura, et ad valetudinis lumen me deduc. *Maria pium virginitalis vasculum a morbis et calamitatibus nos munda, et ab ingruente infirmitate nos eripe, ut tecum fide celebrenus.*

173 *Tu refugium tutissimum, et securus es asylius, spes desperatorum, immaculata; servos itaque tuos acerbe ægrotantes visita, infirmitatis amaræ onus subleva, pestilentialis calamitatis morbum averte, et famulos tuos serva, Virgo Deipara.*

Tandem in officio communis supplicationis, eandem his verbis affatur: *Remediorum copiam fideliter te laudantibus, et ineffabilem tuum setum*

A superexaltantibus, o Virgo, profundis animæ infirmitatibus, carnisque doloribus, o Virgo mederis.

Vide quæ diximus in Mariali S. Isidori archiepiscopi Thessalonicensis in notis ad or. 1 de Nativitate Virginis, num. 11 per totum. Vide etiam Justinum Miechoviensem, tomo II in litaniis Lauretanis super illud B. Virginis elogium, *Salus infirmorum*, discursus 355, 356, 357, 358; et Laurentium Chrysogonum in Mundo Mariano, parte II, disc. 17 ubi plenissime de Deipara, humanarum infirmitatum medica ac morborum omnium curatrice.

(6) *Baculus sustentationis.* Baculi etiam nomenclatione Deiparam honorat S. Sabbas abbas in Menæis Græcorum, die 28 Januarii ubi vocat *Baculum cæcorum*, S. Germanus patriarcha Constantinopolitanus in suo Mariali a nobis edito, orat. 1 de Presentatione, et Eutychianus in Vita Sancti Theophili, quæ exstat apud Surium, tomo I die 4 174 Februarii, ubi appellant *Baculum senectutis*; S. Bonaventura in Psalterio B. Virginis, ubi nuncupat *Baculum pauperum et miserorum*; Jacobus archiepiscopus Januensis, serm. 3 de Annunt. et serm. 6 de Assumpt., ubi indigitat *Baculum debiles sustentantem et regentem*, et *Baculum senectutis et debilitatis prophetarum*, et alii. Quod autem B. Virgo baculi instar sustinet justos cultores suos, ne cadant, atque in peccata labantur, ostendi in notis ad Mariale Leonis imperatoris, in notis ad orat. 2 de Presentatione, num. 6 quo lectorem cupitum ablego.

Nota ad serm. 2 de partu B. Virginis.

Hunc cum eo, qui proxime sequitur, de partu beatissimæ Virginis sermonem, de Adventu etiam, ac de Nativitate Domini prænotatos, idcirco in bibliotheca Mariana recensere omisi, quia cum codex Casanariensis, in quo Adami nostri opera continentur, mihi tunc adhuc esset invisus, aliorum tantum relatione niebar, recensebo tamen ambos in ejusdem bibliothecæ editione secunda, si votis annuere dignabitur Deus, cum sint omnium notitia ac lectione dignissimi.

(7) *Ejus via virgo Maria fuit.* Mariam Deiparam viam Dei ad nos venientis, nemque viam nostram, qua ad Deum ipsum tendimus, 175 et probat hic Adam, et confirmant multi veterum Patrum, nempe Augustinus in orat. de quinque Hæresibus, cap. 5, dum Mariam vocat *viam, quam Dominus suo itineri præparavit*; Anastasius archiepiscopus Antiochenus, orat. 1 in Annuntiationem, dum eandem appellat *viam salutis nostræ*; Venantius Honorius Clementianus Fortunatus episcopus Pictaviensis, elegia in Laudem S. Mariæ, dum nuncupat *Viam ad cælos humano generi sub tartara lapsa*; Joannes Geometra, serm. in Annunt. sanctissimæ Dei Genitricis, dum astruit *Viam redeundi iterum erranti*; Seraphicus doctor Bonaventura in Psalterio B. Virg. dum celebrat *Viam nostræ reconciliationis, et Viam ad Patriam sanctitatis*; S. Bernardinus Senensis, serm. 1 de glorioso nomine Mariæ, dum prædicat, *Viam, per quam spargitur lux, et dividitur æstus super terram (Job xxxviii); lux enim æterna est super tenebrosam mundum per ipsam sparsa, id est manifestata, et æstus, id est calor charitatis Spiritus sancti paritatus est super terram, ut non sit jam, qui se abscondat a calore ejus (Psal. xviii)*; Alanus insulensis in Antilaudiano, lib. v dum canit *Viam vitæ*; demque Mauritius de Villa Probata, in Corona nova B. Mariæ, serm. 2, 6 et 12, dum promulgat *Viam nostram, viam regiam intrandi ad gloriam, viam recreationis Filii Dei altissimi, et viam, qua pervenitur ad Deum.* Vide Adamum 176 nostrum in Fragmento 1 Mariano, ubi iterum de Maria via, experie asperitatis et duritiæ, experie ignorantiz et errōris.

(8) *Ipsa est mater misericordiæ.* Post summam illam, omnibusque retro sæculis mauditam Deiparæ nomenclationem, nihil de Maria ac pro Maria dici

potest, vel ad laudem præstantius, vel ad commendationem illustrius, vel ad gloriam divinius, quam quod vere sit ac peculiariter mater misericordiæ. Dicitur autem mater misericordiæ, vel quia Deum, cui proprium est misereri semper et parcere, illum nobis hominem pariendo, reddidit singulari modo misericordem, videlicet non tantum secundum effectum, ut antea, sed secundum affectum et experientiam nostræ miseræ, juxta aurea Apostoli verba ad Hebr. 11: *Nusquam angelos, sed semen Abrahæ apprehendit, unde debuit per omnia fratribus assimilari, ut misericors fieret.* Vel dicitur mater misericordiæ, quia divinæ misericordiæ clemætiæque abyssum, cui vult, et quomodo vult, et quando vult, creditur aperire; ut, quamvis enormis, peccator non pereat, cui Sancta sanctorum patrocini sui suffragia non patitur defuisse. Vel denique dicitur mater misericordiæ, quia benignissima ejusdem Virginis habitudo, et indoles, tota nativo misericordiæ succo concreta, atque composita sit, ut vapor quidam virtutis Dei, et emanatio misericordiæ ejus dici queat. Hoc autem **177** matris misericordiæ titulo Deiparam compellant, non solum Ecclesia, ut ex divino officio manifestum est: *Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, et: Salve, Regina, mater misericordiæ;* non solum angelici spiritus, ut Petrus Dorlandus in Chronico Carthusiensi, lib. v, cap. 5, testatum reliquit; non solum innumeri sanctorum Patrum, quorum vult nuda nomina nimis operosum esset adducere; sed ipsa etiam beatissima Virgo eodem titulo se non semel insignit, ut patet ex Vita sancti Odonis abbatis Cluniacensis, ex Theodorico de Apollia in Vita S. Dominici, lib. 11, cap. 13; atque ex D. Brigitta, lib. vi Revel., cap. 10. Et vere mater misericordiæ: *Cui, ut loquitur Andreas Cretensis, ora. 2 De dormit., pro ea, quæ illi cum filio, et curatore omnino intercedit propinquitate, innatum omnino est omnibus misereri.* Vere mater misericordiæ, *cujus ubera (ut patet in Cant., cap. 23, scribit Richardus Victorinus) adeo pietate replentur, ut alicujus notitia miseræ tacta, lac fundant misericordiæ, nec possit miserias scire, et non subvenire.* Vere mater misericordiæ cum, teste S. Brigittæ, lib. vi Revel., cap. 10, *Nullus sit adeo maledictus a Deo, qui quandiu vivit, ejus careat misericordiæ, quia propter ipsam levius tentatur a dæmonibus, quam aliter tentaretur, nullaque sit pœna in purgatorii igne, quæ propter ipsam non remissior sit, et levior ad ferendum, quam aliter esset.* Optime **178** inter alios de Deipara misericordiæ matre Joan. Gerson cancellarius Parisiensis, tract. 2 De canticis, in hæc verba scribens: *Quid ultra negare tibi, mater misericordiæ, potuit, si proprium pro te filium consensit offerri tantæ miseræ? Quid concedet beatifica in cœlis, que talia dabat in terris afflictæ? perdidit miseriam, nunquid et misericordiam? perdidit profecto compassionem afflictivam, sed retinet compassionem electivam atque succursivam.* Sic ille, qui et tract. 4 super *Magnificat* expendens illud quod rex Assuerus hilaritate perfusus dixit Esther: *Quid vis, Esther regina? que est pe iio tua? etiamsi dimidium partem regni petieris, dabitur tibi (Esther v),* affirmat id quod Esther in typo promissum fuit, completum esse in Virgine; quippe cui ipse Deus dimidium regni sui largitus est: ait enim Dei regnum duabus contineri partibus, potentia scilicet et misericordia, juxta illud psalmi Lxi: *Duo hæc au. i. vi, quia potestas Dei est, et tibi, Domine, misericordia:* Deum vero re-tenta potestate, Virgini misericordiam attribuisse tanquam sponsæ regnanti.

(9) *Ipsa est regina justitiæ.* Id est regina omnium virtutum. *Justitia enim, ut lib. vi Ethicorum, inquit Aristot. Peripateticorum princeps, est virtutum præclarissima, et ipsa est omnis virtus.* Quod testatur Nyssenus, lib. De beat. orat. 4, dum explicans illud Matth. v; *Beati qui esuriunt, et sitiunt justitiam,*

A inquit: *Omnis 179 virtus nomine justitiæ signatur.* Omnium vero virtutum regnum fuisse a Deipara possessum asserit Idiota, in sua Contemplatione, cap. 2, dum Virginem alloquens, ait: *Nullo genere vacasti virtutum, o Virgo, plusquam beata. Quodcunque donum alicui sanctorum nunquam datum fuit, tibi non fuit denegatum, sed omnium sanctorum privilegia omnia habes in te congesta;* et confirmant Rupertus abbas, lib. 14 in Cant. canticorum, dum scribit: *Quidquid gratiarum, o Virgo, quidquid virtutum, quidquid operationum cœlestium mundus accepit, emissiones tuæ sunt.* B. Petrus Damianus, in ser. De Assumptione, dum versans illud Cant. cap. 11: *Sicut virgula sumi ex aromatibus myrrhæ, et thuria, et universi pulveris pigmentarii,* subdit: *Universus ergo pulvis pigmentarius in Virgine coniectus est, quia in ea virtutum conventus reverendum sibi thalamum consecravit.* S. Bonaventura, lib. De eccles. Hier., part. 14, circa finem, fatus: *In ipsa, Deipara, omnium virtutum genera sine mensura et numero sunt inserta.* Denique, ut alios omittam, Hieronymus in serm. de Assumpt. in hunc modum loquens: *Si diligenter attendas, nihil est candoris, nihil est splendoris, nihil est virtutis, quod non resplendeat in Virgine gloriosa.* Sed non solum virgo Deipara est regina justitiæ, prout justitia omnium virtutum aggregatione coalescit, sed etiam prout justitia specialis est virtus **180** unicuique tribuens quod suum est. Hauc enim adeo eminenter ac basilice possedit, ut ejus iure merito et sit et dici possit regina. Unde Richardus a S. Laurentio, lib. 14 De laud. Virg., col. 277, de ejusdem Virginis justitia locutus dixit: *Justitia reddidit unicuique quod suum est, et Maria angelo salutanti discretam reddidit responsonem, scilicet: « Quomodo fiet istud? (Luc. 1.) Deo laudem, et gratiarum actionem dicens: « Magnificat, etc. (ibid.) »* Hominibus sufficientem instructionem, dicens (Joan. 11): *« Quodcunque dixerit vobis facite. »* Item ipsa reddidit: *quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo (Matth. xxii); reddidit enim Deum mundo, quem per Evam mundus amiserat, et mundum, id est amatores mundi, quantum in se est, reddere Domino nunquam cessat precibus, meritis et exemplis; per i, sum enim specialiter factus est et Deus mundi et mundi Deus.* Sic ille. De justitia autem B. Virginis plenissime et piensissime inter alios Dionysius Cartusianus, lib. 11 De laud. Virg., art. 12, et lib. 11 De præconio Mariæ, art. 4, quem legisse non pœnitebit.

(10) *Lex et prophetæ usque ad Mariam.* In Maria enim finem acceperunt quæ a lege et prophetis dicta sunt, et Mariæ omnium rerum finis obtigit, cum omnium figurarum ipsa ostenderit eventum, ut probat Georgius archiepiscopus Nicomediensis in orat. de Present. B. Virg. Quo respiciens Andreas Cretensis **181** Orat. de Dormit. Deiparæ, Mariam vocavit *Finem testamentorum, quæ fecit nobis Deus,* et S. Ildephonsus, serm. 1 de Assumptione ad Mariam concurrisset dixit *Omnia eloquia prophetarum, et omnia ænigmata Scripturarum.* Nec omittendus Rupertus abbas, qui, lib. 1, in Isaiam, cap. 34, asseruit in *Mariæ utero omnium prophetarum sanctorum completam esse prophetiam.* Hinc S. Bonaventura in Lauæ B. Virginis, cum ostendisset Mariam Deiparam in sacra Scriptura et prophetis multipliciter figuratam, nempe per fontem qui ascendebat de terra (*Gen. 11*), per lignum vite plantatum in medio paradisi (*ibid.*); per paradisum irrigatum a fluvio voluptatis (*ibid.*); per arcam Noe, per quam fuit genus humanum tempore diluvii conservatum (*Gen. vi et vii*); per arcam cœlestem quem Dominus posuit in signum (*Gen. 1x*); per scalam quam vidit in somnis Jacob (*Gen. xxviii*); per rubum qui ardebat, et non comburebatur (*Exod. iii*); per vas, in quo servatum fuit manna (*Exod. xvi*); per virgam Aaron, quæ habuit fructum præter opus naturæ (*Num. xvii*); per stellam et virgam, de quibus prophetavit

Balaam (*Num. xxiv*); per concham Gedeonis, de qua habetur (*Judic. vi*); per domum Domini quam ædificavit Salomon, et gloria Dei eam implevit (*III Reg. vi*); per Abigail, quæ fecit pacem inter Nabal et Davidem (*I Reg. xxv*); per Judith, quæ Holofernem peremit, et populum liberavit **182** (*Judith. xiii*); per Esther, quæ Aman fecit suspendi, et Mardocheum cum populo liberari (*Esther. vii*); per columbam, quæ aitulit ramum oliuæ Noe, et filiis suis in arcam (*Gen. viii*); per perticam, quæ tulit serpentem æneum in deserto (*Num. xxi*); per portam clausam, per quam vir non transiuit (*Èzech. xliv*), et per mulierem, quam vidit Joannes (*Apoc. xii*). Tandem Deiparam alloquens, concludit :

*In te totum perficitur,
Quidquid verbis prophetiis,
De te Virgo, prædictis,
Et legis ænigmaticis.
Sive, quidquid angelicis
Tibi verbis exprimitur,
Finitis verbis typicis,
Res manifesta cernitur.
Tu lapis es angularis,
Quæ das figuris terminum.*

Vide, si libet, notas nostras ad Mariale S. Germani patriarchæ Constantinopolitani, in notis ad orat. de Nativitate Deiparæ, num. 14, ad illud: *Omnia prophetiæ luculentissimum complementum.*

(11) *Quam qui perseveranter amaverit, non peribit.* Alphonsus Tostatus episcopus Abulensis, quæst. 1 in cap. v libri I Regum, quærens cur Philistini arcam Dei tangentes non perierint, quemadmodum perierunt Israelitæ, non solum tangentes, sed etiam aspirantes (*I Reg. vi*), inter alias rationes hanc **183** reddit: *Quia, inquit, erant nimis devoti circa venerationem arcæ, quod patet, quia impenderunt et maximum honorem, quem impendere poterunt, scilicet, quia posuerunt eam in loco sacratissimo totius terre suæ, scilicet, in templo Dei magni Dagon.* Sic ille. Si ergo Philistini propter arcæ devotionem temporali morte perire non potuerunt, quis putet, alicui, qui ergo B. Virginem devotus fuerit, æterna morte perire posse?

Morte dignus erat sacerdos Abiathar, sicut ad eum dixit rex Salomon (*III Reg. ii*): *Et quidem vir mortis es.* Sed quia arcam Domini portaverat, vita ei fuit condonata: *Te non interficiam, quia tulisti arcam Domini.* Si igitur ferens arcam non periit, quomodo perire poterit ex corde colens B. Virginem? Sunt qui putant Ozam sacrilegum ab æterna damnatione liberatum, atque æterna salute donatum, quia mortuus dicitur juxta arcam (*II Reg. ii*). Si juxta arcam mortuus non perit, sed æternum vivit, peribitne aliquis, si vivat et moriatur juxta Deiparam? Femina, licet nocens, perire non potest morte violenta, dum infans in utero ejus est, propter infantis innocentiam; nec anima fidelis Virginis devotione gravida æterna morte perire potest propter tantæ Virginis merita. Porro cultores Virginis æterna morte perire non posse, præter Adamum nostrum, asseruit inter alios S. Anselmus, in lib. De miraculis betæ Virginis, dum **184** dixit: *O felix Maria, sicut omnis peccator a te aversus et a te despectus, necesse est ut intereat: ita omnis peccator ad te conversus et a te respectus, impossibile est ut pereat.* Asseruit B. Hermannus, seu Josephus Steiuellensis, in hymno ad B. Virginem, dum ce. init:

*Gaude, fons, qui non siccaris;
O quam suavis, dum gustaris!
Te qui bibit, non peribit;
Te qui quærit, nunquam perit.*

Asseruit B. Petrus Damianus, S. R. E. cardinalis, dum libr. ii, epist. 14, hæc scriptis prodidit: *Nec ad æterni judicii poterit perire conspectum, qui Genitricis ejus sibi providerit auxilium.* Asseruit Albertus Magnus in Biblia Mariæ super Isai. prophetam,

A dum ibi hæc dicit: *Gens et regnum, quod non servierit tibi, o Mater mea, peribit* (Glossa: *in die judicii*). Quasi dicat: *Ergo qui servierint ei non peribunt.* Asseruit S. Bonaventura in Psalterio B. Virginis, sic ibi Deiparam allocutus: *Pax multa diligentibus te, Domina, anima eorum non videbit mortem in æternum.* Asseruit Richardus a S. Laurentio, lib. ii, De laud. Virg. in hæc verba scribens: *Servire Dei Genitrici debes, dum vivis, post mortem vivere si vis.* Asseruit Ludovicus Blossius dum in Canone vitæ spiritualis, cap. 18, his dictis usus est: *Fieri non potest ut pereat qui Mariæ sedulus et humilis cultor fuerit.* Asseruit **185** denique pius anonymus auctor, apud eundem Blossium inter dicta Patrum, cap. 5, dum hanc ibi orationem fudit: *Eminvero iu æternum perire non potest, quisquis illam (Mariam) devote, et perseveranter colit atque invocat.* Opportunissime huc facit, quod refert Cæsarius Heisterbachensis homil. 1, in Dominica Septuagesimæ, nempe: *Cum duo adolescentæ apud Toletum in necromantia simul studerent, ut unus illorum ingravescente infirmitate moriturus esset, alter eum adjuravit quatenus infra trinarium, sibi apparendo, in quonam statu esset indicaret. Quod cum ille promississet, post mortem socio, sedenti in ecclesia et psalmos legenti pro anima ejus, visibiliter adfuit, asserens se in maximis penis esse, et æternaliter propter studium artis diabolicæ damnatum, et adjecit: « Revera necromantia secundum titulum ænum mors est animæ, et, si in illa decesseris, simul mecum tormentis æternis subjacebis. » Cui cum diceret: « Ad qualem vitam mihi consulis? » Respondit ille: « Ad ordinem Cisterciensem. » Et adjecit: « Non est aliquis ordo in Ecclesia, de quo tam pauci descendant ad inferos; habent enim specialem Advocatam (Dei Genitricem notans) quæ non sinit illos perire. » Hartenus Cæsarius. Expende hoc ultimum, quæ non sinit illos perire.*

186 NOTE AD SERMONEM III.

C (12) *O quam mira novitas, Virgo mater!* Admirandam hanc virginis simul et matris novitatem, seu stupendum hunc virginitatis una cum fecunditate nexum, licet nostrum intellectum omnino excedat, sitque omni nostra oratione longe superior: celebrant tamen in suis operibus multi sanctorum Patrum, videlicet S. Josephus confessor in Menæis Græcorum, die 4 Januarii, ode 8, illis verbis: *O miraculum super omnes miraculorum fines elevatum, qua ratione perfrui potes virginitate simul et partu undique purissima Numinis Sponsa!* S. Joan. Chrysostomus, homil. 49 in Gen. dum inquit: *Audiens quod virgo peperit, admirare et obstupescere, sed ne sis incredulus miraculo.* Titus Bostrensis, ad caput 1 Lucæ, ad illa verba: *Quia fecit mihi magna, dum in persona Virginis sic tatur: Admirabilia per me operatus est, nam cum virgo essem, præpotenti illius voluntate nature fines supergressa concepti, nulliusque viri commercio usa, digna effecta sum, quæ non cujusvis promiscue, sed unigeniti Filii Dei mater fierem.* Origenes homil. 1 in diversos, dum ibi scribit: *O magnæ admirationis gratia! Ipsa eademque virgo, ipsa et mater Domini.* Quis unquam ista audivit? quis vidit talia? et quis cogitare potuit ut mater virgo esset, **187** et intacta generaret, quæ et virgo permansit et genuit? Sicut enim quondam rubus comburi videbatur, et ignis eum non tangebatur, et sicut tres pueri in camino ignis inclusi habebantur, et tamen eos non lædebat incendium, nec odor sumi erat in eis; vel quemadmodum Daniels intra lacum leonum inclusi claustris non aperti allatum est prandium ab Habacuc, ita et hæc Virgo sancta genuit Deum, sed intacta permansit, mater effecta est, sed virginitatem non amisit. S. Cyrillus Alexandrinus, homil. 6 in Nestorium, dum hæc utitur oratione: *Et quis adeo valet eloquio, ut plurimum laudatam Mariam satis celebret? Ipsa est mater et virgo: o rem admirandam! Miraculum hoc me*

stupidum reddit. Paulus episcopus Emissenus, homil. de Incarnat. Christi. Alexandria dicta, quæ habetur in parte concilii Ephesini, dum exclamat: *O rem admirandam! parit virgo; fit mater, et tamen non omnia patitur exacte quæ matribus competunt. Miraculum hoc Isaias propheta quondam prævidens, exclamavit dicens: « Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium (Isai. vii). »* S. Gregorius Nyssenus, dum in orat. de Christi Nativ. in has voces erumpit: *O miraculum ingens! virgo mater fit, et virgo permanet. Vides opus novum naturæ? in aliis feminis quandiu virgo aliqua est, mater non est: posteaquam enim mater facta fuerit, virginitatem non habet: hic vero duo 188 illa nomina simul concurrunt, eadem enim et mater et virgo est.* Et Alanus Insulensis, in Anticlaudiano, libr. v, dum canit:

*Hic superos cives proprio præcellit honore
Virgo, quæ proprium pariendi lege pudorem
Non perdens, matris meruit cum virgine nomen.*

*In qua concordant duo nomina, lite sepulta
Quæ secum pugnare solent, sitæque movere.
Nec jam discordant mater virgoque, sed ipsis
Litiibus exclusis, se pacis ad oscula vertunt.*

*Hic natura silet, logicæ vis exultat omnis.
Rhetoricæ perit arbitrium, ratioque vacillat.*

*Hæc est, quæ merito divini muneris usu
Nata Parentem, Natumque parens concepit, honorem
Virginem retinens, nec perdens jura parentis.*

Sileo S. Proclum Constantinopolitanum, homil. de Christi Nativitate, ubi asserit: *Stupendam sane plane inauditam esse hanc virginis et matris copulam;* S. Ambrosium in libr. De institut. virg., cap. 5, ubi affirmat virginem parturire majus esse miraculum quam mortuum reviviscere; Arnoldum Carnotensem, in tract. De laud. Virg., ubi pronuntiat, in supernis et infernis admirationis esse virginem 189 puerperam. Lectorumque plura de hac materia sitientem remitto ad S. Ildephonsum in libr. De virg. S. Mariæ, cap. 2; D. Bernardum, homil. 1 super Missus est, et serm. 3 in vigilia Natalis Domini; Richardum Victorinum, libr. 1 De Emmanuele, cap. 12, et libr. 11, cap. 25; Richardum a S. Laurentio, libr. iv De laud. Virg., col. 255 et 254; et alios. Pulchre enim ille, et vere:

*Natura quod recusat,
Quod usus ipse nescit,
Quod nulla mensprehendit,
Quod sidera obstupescunt,
Quod terra contremiscit,
Quod omnia reverentur,
Vis, Christiane, dicam?
Virgo Deique mater.*

(JACOBUS PONTANUS, libr. v Florid.).

NOTÆ AD SERMONEM IV.

Sermonem hunc germanum esse Adami nostri fetum, patet e Goffrido Tilmannum, in allegoriis super cap. 11 Lucæ, ubi ex hoc sermone de prompta, sub nomine Adami Persen., duo notabilia fragmenta adducit.

(13) *Purificari hac credendum est purissimam Domini matrem, etc.* Si tergi possunt primæ nives, si emaculari potest eboris candor, si mundari potest fons illius, si limpidus 190 solis radius in undis eget immergi, ut innocuæ lucis sordes eluat, Maria quoque purificatione eguit. Cum enim purificari non possit nisi impurum, emaculari nisi lædatur, de tergi nisi infectum, abluï nisi sordidum, quid in Maria impurum purificandum, quid lædatur emaculandum, quid infectum detergendum, quid sordidum abluendum? profecto nihil. Nonne Maria, teste S. Ephrem Syro, in orat. de Laud. Virg., *Purior solis radio et splendoribus?* Nonne ipsa, teste Psello, in cap. vi Cant., *Puritate cherubim et seraphim antecellat?* Nonne eadem, teste Anselmo, in libr. De conceptu virginali, cap. 18: *Tanta nituit puritate, ut major sub Deo nequeat intelligi? Quid igitur in ea purificandum esse potuit, inquit, serm. 1 De pu-*

*rif.; Guerriens abbas Ignacensis, quæ virgo concepit, virgo peperit, virgo permansit, imo quæ ipso conceptu plane purificata fuit? Quid, inquam, mundandum habebat conceptus ille, qui solus facere potest mundum de immundo conceptum semine, qui fontem, quo immundus purificatur, edidit, fontem domus David, qui hodie patet indefesseque scætet in ablutionem peccatoris et menstruatæ? Sic Guerriens. Apposite proinde B. Virgo (Cant. vi) lunæ fuit a Spiritu sancto assimilata, pulchra ut luna. Sicut enim luna, licet maculas quasdam se aspicientibus habere videatur, revera tamen nullam in se habet maculam, ut tradunt philosophi, 191 ita B. Virgo, licet accedens ad purificationem, maculam quandam purgandam habere hominibus visa fuerit, revera tamen pulcherrima, prorsusque immaculata semper extitit. *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te (Cant. iv).* Quare autem B. Virgo, cum purificatione non egeret, nec esset purificationis legi obnoxia, voluerit tamen purificari, et se ipsam purificationis legi subdere, optime inter alios edisserit Joan. Baptista Novatus, tomo I De eminentia Deiparæ, c. 14, quæst. 2, ubi novem hujus rei affert rationes.*

(14) *Non Mariæ, sed nostræ per Mariam purificatio facta est.* Quod Mariæ purificatio nostram impuritatem abraserit, erudite ac ingeniose probat Josephus de la Zerda in sua Effigie Trinitatis, academia 23, sect. 1, quem tu consule.

NOTÆ AD SERMONEM V.

Est hic sermo omnino pulcherrimus, suoque auctore dignissimus: cujus memini in bibliotheca Mariana, parte 1, in Adamo Persenice abbate.

(15) *Mulierem itaque fortem sane possumus intelligere matrem sapientiam Mariam.* Per mulierem fortem, de qua Salomon, Proverbiorum 192 cap. ultimo, cum Adamo nostro Deiparam intelligunt S. Bernardus, serm. 9 inter parvos, et serm. 2 super Missus est; Absalon abbas, serm. 3 De Purific. B. V.; Albertus Magnus in Biblia Mariæ super librum Proverbiorum; Richardus a S. Laurentio, libr. 19 De laud. Virg., col. 221 et 225, libr. vi, col. 417 et 418, et lib. xii, col. 989; S. Antoninus archiepiscopus Florentinus, iv parte Sum. theol., tit. 15, cap. 44; S. Bernardus Senensis, tomo 1, serm. 52, qui est de angelica salutatione; Petrus Blesensis, serm. 1 in Adventu Domini; atque alii plures. Mulieris autem nomine (ut de fortis cognomine nunc sileam) rectissime ac sapientissime Virgo Deipara nuncupatur, vel quod mollescat affectu, utpote misericordiæ mater, ad teneritudinem pietatis, ut hic inquit Adamus noster; vel quod meritis et precibus suis emolliat Dominum, ut punitionis et vindictæ erga hominem ob peccata obliviscatur, ut probat Richardus a S. Laurentio, libr. vi De laud. Virg., col. 415 et 416; vel ne ob divinæ maternitatis summæque sanctitatis excellentiam, a creaturæ pusillitate exempta, in deitatis fastigium collocaretur, atque ab hominibus ut Dea adoraretur, ut colligitur ex Epiphania, hæresi 79; vel ne non vere mater quibusdam putaretur, cum non defuturi essent, teste Goffredo, libr. vii, q. 6, qui Virginem non proprie peperisse docturi essent, Christumque cum Manichæis, ut habet 193 S. Augustinus, libr. De hæresibus, cap. 51, et lib. 1 contra Julianum, phantasmas credituri, quoniam cum Valentinianis nihil ex ea corporis assumpsiæ, ut tradit Bernardus Luzeburgicus in Catalogo hæreticorum, sed cælo delapsam, per eam, velut laticem per fistulam transivisse. Vel denique ex virginea fecunditate, cum licet sit virgo, sit etiam mulier, id est mater, ut expressit Alb. Magnus in Mariah, cap. 35, dum scripsit: *Prophetiæ quæ de persona beatissimæ Virginis loquuntur, ipsam appellant non virginem, modo mulierem.* Isaias (vii): *« Ecce virgo concipiet, »* Jeremias (xxx): *« Mulier circumdabit virum, »* ad signandum videlicet quod habitura fuerit et virginis integritatem et mulieris

secunditatem. Sic ille. Nec audiendi sunt hæretici, qui mulierem, pro ea quæ corrupta est virumque passa, tantum usurpari mentiuntur, cum, ex usu sacræ Scripturæ communicæ doctorum sensu, mulieris nomen commune sexus vocabulum sit, neque minus ad virginem quam ad nuptam pertinere invenitur. Probat hoc S. Augustinus, libr. De fide contra Manichæos, cap. 22, tum ex testimonio Moysi, tum ex Hebræicæ linguæ proprietate; probat et Origenes, homil. 8 in Levit., ex vulgari usu loquendi, et sic ratiocinatur *Si recte dicitur vir ille, pro sola temporis ætate, qui nullius admissionem feminæ noverit, quomodo non eadem consequentia etiam virgo, quæ intemerata* **194** *permanuit, pro sola ætatis maturitate mulier nominetur?* Tertullianus quoque, libr. De velandis virginibus, idem clarissime docet, mulieris scilicet nomen ita in Scripturis accipit ut etiam iis competat feminis, quæ viros passæ non sunt, et ad sexum ipsum, non autem ad gradum sexus pertinere. Vide Cyrillum Hierosolymitanum catech. 10: Gaudentium serm. 9 in Joan., Primatum in Epist. ad Galatas, et præsertim S. Ambrosium in libr. De institut. virg., cap. 5, ubi inquit: *De mulieris nomine quid movemur? Ad sexum retulisti; non enim corruptelæ sed sexus vocabulum est, vulgi usus non præjudicat veritati* Sic ille

(16) *Nam alibi nomen mulieris veritas a virgine removere videtur*. Licet, ut dixi, mulieris nomen commune sexus vocabulum sit, neque minus ad virginem quam ad nuptam pertinere invenitur, attamen, cum saltem aliquando mulieris vox, stolidi vulgi arbitrio, signet corruptelam, juxta illud Quintilianii, lib. viii, cap. 4: *Objurgantibus quod (Cicero) sexagenarius Popiliam virginem duxisset; cras mulier erit*, inquit. Hinc est quod Patres nonnulli de Maria Deipara virgine loquentes, ad significandum nullum in ea vel minimum corruptionis fuisse vestigium, a mulieris vocabulo abstinuerunt, virginemque a muliere distinxerunt, ut ex eorum verbis hic appensis cuilibet potest esse perspicuum. **195** Ambrosius super illud Luc. vii: *Inter natos mulierum non superavit major Joanne Baptista*: *Nunquid etiam major est Salvatore? absit! Joannes enim natus mulieris, Christus autem virginis natus est: ille corruptibilis uteri sinibus susus est, iste impolluta vulvæ flore progenitus*. Idemque in cap. i Lucæ, ad illa verba: *Et cogitabat qualis esset ista salutatio*: *Erubescat ergo Maria, erubescat etiam Elisabeth. Et ideo videamus quid intersit inter mulierie et virginis verecundiam. Illa de causa erubescat, hæc pro verecundia. In muliere modus pudoris adhibetur, in virgine pudoris augetur gratia*. Cyrillus Hierosolymitanus, catech. 42: *Et nos recipiamus Verbum incarnatum vere non ex voluntate viri et mulieris, ut hæretici dicunt, sed ex virgine et Spiritu sancto*. Epiphanius, lib. i contra hæreses, hæresi 30: *Ecco Virgo in utero habebit*. Virgo autem non appellatur, quæ viro conjuncta est, et nuptiis copulata mulier. Petrus Chrysologus, serm. 117: *Ubi sunt, qui conceptum Virginis Virginis partum mulierum partibus existimant exequandum, cum illud de terra sit, hoc de cælo?* Clemens Alexand., lib. i, Pædag., cap. 6: *Mulieres quidem prægnantes, cum matres factæ fuerint, lac emittunt, Dominus autem Christus fructus virginis*. Syricus papa, epi. 12 adversus Jovinianum, in tomo I conc. I: *Per mulierem mors successit, per Virginem salus* **196** *eventi*. Petrus Dauianus homil. de Assump. B. V.: *Non secutus est dolor partum, quia non præcessit libido conceptum*. Dicunt namque fuerat Evæ: *In dolore paries filium* (Gen. iii). Quæ sententia in aliis matribus viguit, in Maria vero modum sui juris amisit. In mulieribus fixa perstitit, in virgine prævalere non potuit. Origenes, in Levit. homil. 8: *Adi quoque ad hoc etiam illud potest, quod lex ista, quæ de immunditia scribitur, ad mulierem pertinet: de Maria autem dicitur quod virgo conceptu et peperit. Ferant ergo leges contra mulieres,*

A virgines vero ab his habeantur immunes. Denique S. Ephrem Syrus, de margarita pretiosa: *Facta est sancta Maria, non jam mulier, sed virgo et gratia plena*. Quod si aliqui mulierem nuncuparunt, statim etiam virginem appellarunt, ne suspicio aliqua corruptelæ subreperet, dimidiatumque vocabulum occasionem præberet erroris. Audi Dionysium Areopagitam in Menæis Græcorum: *Nostram quidem carnem assumpsit, sed supra humane substantiæ modulum, eisi enim ex muliere, non tamen ea qualicunque, sed virgine*. Audi Nazianzenum, orat. 35: *Natus quidem est, sed etiam genitus erat, ex muliere quidem, cæterum virgine*. Audi denique Chrysostomum, in cap. i Isaie, ad illa verba: *Butyrum et mel comedit*: *Nec enim in eo singula quæque evariabant, et neque in eodem omnia nobiscum communia*. Nam quod **197** *ex muliere natus sit, commune est omnibus; quod autem ex virgine, nostra omnium conditione est augustius*.

(17) *Nihil prima et æterna generatione sublimius, nihil secunda et incorrupta nativitate mirabilius*. Pulcherrime de hac utraque Christi generatione, divina scilicet et humana, S. Maximus, hom. 6 de Natali Domini, et hom. 5 in Epiphani.; S. Joan. Damasc., orat. 1 de Nativ. Virg.; Albertus Magnus, in Postillis super cap. ii et xi Lucæ, et super cap. i Matthæi; Goffridus Vindociensis, in serm. de Pnif. B. Virginis; Hugo Victorinus, tom. III, collatione tertia de Verbo incarnato; Origenes, homilia 3 in diversos; B. Thomas a Villian., Conc. 2, de Nativ. V.; et, ut alios omittam, S. Augustinus, tom. X, serm. 18, de Nativ. Domini, qui est sermo 22, de Tempore, cujus solius verba, dignissima lectu, hoc loco afferre non piget. Sunt autem hujusmodi: *Hac die est natus ex Virgine matre, qui ante sæcula æternus est genitus ex Deo Patre. In illa nativitate ex impassibili nascitur Genitore; in ista ex incorrupta natus est virgine. Illam solus Pater scivit ipse qui genuit; hanc in se sola Virgo et mater intemerata cognovit, quæ virum in concipiendo non per tulit. In Patre impassibilitas, in matre incorruptibilitas. In Patre perpetua divinitas, in matre æterna virginitas. Ex Patre invisibiliter, ex matre visibiliter sed incomparabiliter ex **198** Patre, atque incomparabiliter ex matre: quia incorruptibiliter in illa nativitate Patrem Deum habet sine homine matre; in ista matrem habet virginem, sed hominem non habet patrem. In illa cœternus est Patris et cœternus auctoris, in ista filius est virginis, et auctor est matris: ipse enim formavit uterum, qui descendit in uterum; exivit de utero, et non corrupit uterum, ut qui Deum Patrem habet in cælis, virginem matrem haberet in terris. In illo sine tempore genitus, in ista in fine temporum natus; in illo nascitur sine fine, in ista concipitur sine semine; in illo sine initio generationis, in ista sub conditione legis et carnis; in illo invisibilis Deus, in ista visibilis homo per corpus, quia *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* (Joan. i); in illo impassibilis, in ista mortalis; in illo excelsissimus, in ista subjectus; subjectus siquidem injuriis passionis et mortis, mortis autem crucis. Sic ille.*

(18) *Quam fortis hæc mulier fuit!* De B. Virginis fortitudine summa optime Albertus Magnus in Mariali cap. 101, ubi in hunc modum philosophatur: *Quidquid est fortius fortiore, fortius est infirmiore: Beatissima Virgo fuit fortior tribus fortioribus omni viatore: ergo ipsa fuit fortior omni viatore! Tres fortiores omni viatore sunt Deus, mors, diabolus. Humilitas beatæ Virginis Deum superavit quodammodo, quando eum de cælis ad terras humilitate deducens, charitate vinculum **199** pariter, et humiliatum, et vulneratum in suavirginitate incarcerationis. Unde (Cant. 1): *Dum esset Rex in accubitu suo*, etc. Et Prov. xxxi: *Mulierem fortem quis inveniet? procul, et de**

ultimis finibus pretium ejus. » *Ultimi fines sunt A* deitas et humanitas, maxime a se distantes. Unde fortissima mulier fuit quæ hæc conjunxit. Sic ergo fortitudo beatissimæ Virginis rigorem fortitudinis, et divinæ severitatis superavit, de quo (Num. xxiii) : « Cujus fortitudo similis est rhinocerotis, » ejus fortitudo in gremio Virginis mansuescit, et sic patet per quem modum beatissima Virgo Dei fortitudinem superavit. Item, secundus, fortis est mors, cui nemo mortalium resistere potest (II Reg. xiv) : « Omnes enim morimur, et quasi aquæ dilabimur super terram, quæ non revertuntur. » Hac fortior erat beatissima Virgo, quæ mortem destruxit, sicut enim mors intravit per feminam, et vitam destruxit, ita et beatissima Virgo fuit destructio mortis, et ita fortior fuit morte. Tertius, fortis est diabolus, de quo dicitur (Job. xli) : « Non est potestas super terram, quæ ei possit comparari. » Beatissima Virgo fuit fortior illo, juxta illud Gen. iii : « Ipsa conteret caput tuum. » Item, actus fortitudinis essentialiter est firmiter B adhærere. Beatissima Virgo adhærere Deo inseparabiliter. Ergo fuit alius fortior improprietate. Item, actus fortitudinis est terrenas cupiditates 200 non tantum reprimere, sed penitus oblivisci; hoc autem non contingit in aliquo viatore in via, interim quod fomes aliquo modo viguit; sed solum in Virgine potuit, in qua fomes exstinctus fuit. Ergo habuit actum fortitudinis per modum patriæ, et super omnem viatorem sine proportionem. Hæc Albertus, l. c., quæ fere repetit in Biblia Mariæ super Prov., cap. xxxi. Plura autem de fortitudine B. Virginis sitient ex Patribus aliisque; auctoribus offerunt Novatus de Eminentia Deiparæ, tom. II, cap. 5, quæst. 23; Miechovius in litanias Lauretanas, tom. II, disc. 389; Raynaudus in dyptichis Marianis, parte II, puncto 6, num. 18; Posarel, in Corona B. Virginis, lib. III, cap. 5 et alii.

(19) *Monasteria Cisterciensium, quæ omnia et C* memoria, et meritis ipsius Matris devotione debita dedicantur. Cur omnia ordinis Cisterciensis monasteria B. Mariæ Virginis Deiparæ a primis illis Patribus dedicata fuerint, causam reddit Cæsarius Heisterbacensis, lib. I illustrium Miraculorum, cap. I, his verbis : Quia cœnobium, de quo exierunt (anno videlicet 1098), constructum fuerat in honore beatæ Dei Genitricis Mariæ; tam ipsi, quam eorum successores de eodem novo monasterio (nempe Cistercio) propagati, omnes suas ecclesias in honore ejusdem gloriosæ Virginis consueverunt esse dedicandas. Sic ille. Verba autem sanctorum illorum Patrum 211 quibus omnes ordinis sui ecclesias angelorum Reginæ devoverunt, ex libro Definitionum antiquarum, dist. 3, cap. I, desumpta, ut refert Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi, die 26 Januarii, hæc sunt : Quoniam gloriosæ Dei genitricis Virginis Mariæ vita inelyta, mirifica dignitas, sanctitas eximia cunctas illustrat Ecclesias, regulat, et informat; omnes ecclesiæ nostræ conventuales in ipsius honorem fundentur et merito dedicentur. Hæc illi. Licet autem Cisterciensis ordinis ecclesiæ, et monasteria inviolabili Patrum Cisterciensium lege consecrata sint Dei Genitrici, observat tamen in præcitato Menologio, die 15 Augusti, Chrysostomus Henriquez, experientia constare, fere omnia, vel forte omnia in assumptionis B. Virginis memoriam esse dedicata, cum ubique locorum in summo altari inter angelicas turbas cælos conscendens depingatur Virgo gloriosa, et omnia quæ ipse vidit in Hispania et Belgio sui ordinis monasteria, in memoriam assumptionis B. Virg. cognovit esse constructa. Atque idipsum de monasterio et ecclesiis ejusdem ordinis per Galliam et Italiam mini testatus est reverendissimus Pater (cujus amicitia, ob præclaram eruditionem atque doctrinam plurimum glorior)

P. Joannes Bona, congregationis reformatæ S. Bernardi ordinis Cisterciensis nunc abbas generalis.

(20) *Qui et candore habitus. Cum a suæ 202* institutionis initio Patres Cistercienses nigris vestibus uterentur, anno salutis 1101, die 5 Augusti, beatissima Virgo Deipara de cælo in Cistercium descendit, atque eorundem habitum de nigro in album colorem mutavit, sub SS. abbate Alberico. Illius autem rei historia sic habet : B. Patre Alberico, ejusque monachis laudes, et matutinas horas devote canentibus adfuit Deipura Virgo, caelestium spirituum constipata phalange, præferens manibus candidam et nitidissimam cucullam, quam stupentis Alberici capiti imponit. Sed ecce miraculum miraculo excipitur, simulatque enim habitus ille Alberico impositus est, monachorum in choro canentium cucullæ colorem mutarunt, et quæ antea nigri erant coloris, repente candidissimæ instar nivis colore sunt infectæ, et statim ex oculis serrorem suorum Virgo beatissima evanuit. Hactenus historia. Pro cuius veritate et confirmatione multos allegat auctores Chrysostomus Henriquez ordinis Cisterciensis historiographus generalis, tum in Fasciculo sanctorum ordinis Cisterciensis, lib. I, distinct. 2, cap. 2, et tum in Menologio Cisterciensi die 5 Augusti; quem tu consule. Vido etiam Colvenerium in calend. Mariano, die 5 Augusti, § 2; Benedictum Gononem in Chronico Deiparæ ad annum Domini 1109; et fundatores nostros Marianos, cap. 9.

203 (21) *Virginem nostram potius imitari de-* buimus. Cum vera ac solida erga Deiparam Virginem devotio in ejus præsertim vita sit imitatione virtutum, nil mirum est si Patres, ardentissime desiderantes quemlibet Christi fidelium vere ac solido ejusdem Deiparæ Virginis esse devotum, ad ipsam quoque imitationem nos non tantummodo hortari, sed quodammodo impellere in suis operibus satarerint. S. Hieronymus, t. IX, in serm. de Assumpt. Amate quam colitis, et colite quam amatis, quia tunc eam vere colitis et amatis, si imitari velitis de toto corde quam laudatis. S. Ambrosius, lib. II De virginis. Sit vobis tanquam in imagine descripta virginitas vitæque B. Mariæ, de qua velut in speculo refulget species castitatis et forma virtutis. Hinc sumatis licet exempla vivendi, ubi tanquam in exemplari magisteria expressu probitatis, quid corrigere, quid tenere debeatis ostendunt. S. Hieronymus, ser. I de Assumpt. : Imitamini matrem Virginem et sanctos omnes quos laudatis, quoniam non tantum illis nostra prodest laudatio, quantum nobis eorum imitatio. Unde sponso magis placeat imitator devotus, quam laudator otiosus, tamen vera laudatio cordis, imitatio est operis. B. Petrus Damianus, serm. in Epiph. Domini : Reliquit nobis Maria exemplum ut sequamur vestigia ejus, ut tales simus qualis ipsa fuit. Sic ergo, fratres, ad verum 204 solem poterimus pervenire, si Virginem et Stellam nostræ vestiginis fuerimus imitati. S. Bernardus, homil. I super Missus est : Si virginitatem in Maria non potes nisi mirari, stude humilitatem imitari, et sufficit tibi. Hugo Victorinus, sermone in quolibet festo B. Mariæ : Beatam Mariam pro viribus imitari studeamus, ut ejus meritis et precibus cum ipsa glorificari valeamus. Imitemur B. Mariam sub brevitate temporis, ut cum ipsa gloriari mereamur in diuturnitate æternitatis. Paschasius Rabertus, in exposit. psal. xlii : Tunc eam (Mariam) vere diligitis, si imitari contenditis; tunc vere diligitis si eam sequimini moribus et vita ex toto, quæ nihil aliud quam Deum dilexit. Amelcius Lausannensis, homil. 5 de Laud. Virg. : Effecti morum similitudine similes Genitrici Dei, post eam adducemur in templum Regis et filii sui Absalon abbas, serm. I in Annunt. : Disce, o radix peccatrix, favilla ignis æterni, disce, inquam, exemplo Mariæ Deo humiliari, et esse subjectus

« omni humanæ creaturæ propter Deum (I Petr. II). » Ecce virga quæ omni petenti patriam proponitur imitanda. Videat unusquisque an velit eam imitari, quoniam in virga furoris flagellabit Dominus eos qui illam contempserint. Anonymus auctor antiquus in Corona quadam beatæ Virginis, quæ exstat in bibliotheca Vaticana Palatina, num. 3605 : *Debet, qui digne cupiunt ministrare* **205 B. Virginii, ipsam, quantum possunt, in virtutibus imitari, et saltem a longe currere in odorem unguentorum ejus (Cant. I), quia sicut dicit auctoritas : Venerari sanctos, et non imitari, nihil aliud est quam mendaciter adulari. S. Bonaventura, in epistola **25 Memorialium : Ut tua devotio sit B. Virgini accepta, et reverentia grata, ipsius puritatem et munditiam omni virtute, mente et corpore illibate in teipso servando, toto conatu nitaris humilitate et mansuetudine ejus vestigia imitari. S. Antoninus in Summa theolo-****

gica, IV parte, tit. 14, cap. 24, § 4 : *Imitando beatam Virginem justî efficiuntur, et sicut sequendo virginem lineam recte scribimus, et alia agimus ; ita recta opera facimus, imitando vestigia ejus.* Mauritius de Villa Probata, in Corona nova beatæ Mariæ, serm. 9 : *Apes habent unum regem, cujus ducatum sequuntur ; sic nos virginem sequamur Mariam, et illam imitemur.* Denique, ne longior sim, Gulielmus Parvus, in cap. VIII Cant., loquens cum Ecclesia in persona Dei : *Bene piam matrem meam miraris et veneraris. Sed quia in imitatione totus generationis est fructus, imitare quam veneraris.* Sic ille. Plura autem de imitatione Deiparæ Virginis habes apud Franciscum Arias in speciali opusculo de hac re, ubi eandem Deiparam Virginem in humilitate, fide, spe, charitate, devotione, **206** obedientia, castitate, modestia, paupertate cunctis fidelibus proponit imitandum.

NOTÆ AD FRAGMENTA MARIANA.

AD FRAGMENTUM I.

Fragmentum hoc, quod de laudibus beatæ Virginis ex parte Salvatoris prænotari potest, desumptum est ex Adami nostri sermone in Ascensione Domini, estque instar puri auri pretiosum.

(22) *Ipsi velleri mundo immensus candor accrevit.* Conspirant cum Adamo nostro S. Petrus Chrysologus, S. Fulgentius episcopus Ruspensis, S. Ildephonsus Toletanus, sique omnes qui communi stylo docent Marianæ virginitalis candorem a divino partu auctum, vel Deiparæ virginitalitatem a puerperio incrementum capessivisse, S. Petrus Chrysologus, serm. 142 : *In tuo partu crevit pudor, aucta est castitas, integritas roborata est, est solidata virginitas, omnes perseveraverunt virtutes. Ille, qui tibi aucta sunt omnia, nihil minuit ; et serm. 175 : Feliciter parturit, quæ virginitatis coronam magis magisque pariendo conquistavit, et gloriam ; Fulgentius orat. de Laud. B. Mariæ, ex parte Salvatoris : Crevit partu integritas corporis potius quam decrevit, et virginitas ampliata est potius quam fugata ; S. Ildephonsus, in **207** libr. De S. virg. cap. 11 : Nunquam mater, nisi quando et virgo, et postquam mater nobilior et virgo. Definito tempore, hunc qui venerat, egredi sentit, et placido egressionis læta processu, aliter procedentem inspicit quam accedentem scivit. Sæcæ carnis veritate hunc vidit esse vestitum, et in se sui nitoris ac pudoris integritatem minuisse non sentit, sed potius crevisse cognoscit ; Aurelius Prudentius, hymno 11 :*

*Sentisne, Virgo nobilis,
Matura per iustitia,
Pudoris intactum decus
Honore partu crescere ?*

Goffridus Viudocinensis, serm. 1 de Nativ. Domini : *Virgo sancta ante partum, in partu virgo sanctior ; S. Epiphanius, orat. de Laud. Virg. : Etiamnum sum virgo post partum, purior, si dicere licet, quam antea ; denique S. Augustinus, serm. 10 de Tempore : Virgo partui suo nupsit, virginitatem dum pareret duplicavit.* Quomodo autem Deiparæ divinitas ex divino partu facta fuerit perfectiore auctior, cum virginitas, tam materialiter quam formaliter, non sit capax augmenti intensivi, plene inter alios explicant Josephus de la Zerda in Maria effigie Trinitatis, academia 22, sect. 3 et 5 ; et Theophilus Raynaudus, tum in Nomenclatore Mariano in Glossario ad illud Virginis elogium : *Femina concipiendo virgo reddita, tum in **208** Diphycis Marianis, parte 1, puncto 7, numero 24.*

B

AD FRAGMENTUM II.

Desumptum est ex sermone quem Adam noster de SS. Trinitate conscriptum reliquit ; estque elegantissimis et pulcherrimis Deiparæ encomiis referatissimum.

(23) *Sed in columna, quam præmisimus, intendamus.* Mariam etiam columnæ elogio celebrant Andreas Cretensis orat. 3 de Dormit. B. Virg. ; Theophanes, in Menæis Græcorum, die 23 Februarii ; Joan. Geometra, in orat. de Annunt. ; S. Bonaventura, in Speculo B. Virg., cap. 3 ; Albertus Magnus, serm. 2 in Annunt., serm. 3 in Assumpt. et in Mariali, cap. 220 ; hymnus Græcus apud Buteonem, pag. 151. S. Antonius de Padua, serm. 5 in Dominica post Trinitatem ; Bartholomæus de Pisis, libr. 1 De laud. virg. fructu 2 ; et alii, quorum meminimus in Cæsaris Marianis, in epistola dedicatoria circa finem.

(24) *Quam firma est, cui et cælum et terra innittitur !* Nam ut libro III Mythologiarum, inquit S. Fulgentius antistes Ruspensis, aliis episcopus Carthaginiensis, verius Fulgentius Placidas (licet istos multi confundant, ut in Pietate Mariana Græcorum parte 1, num. 225, notat vir doctissimus ac eruditissimus **209** P. Simon Wagner) : *Cælum et terra jam dudum ruissent, nisi Maria precibus sustentasset.* Unde Galatinus, lib. VII de Arcanis, cap. 2, cum retulisset ex Rabbi Anchelos totum mundum amore B. Virginis matris Messæ a Deo sustentari, subdidit : *Mundus enim ipse ob nostras pravas actiones nullo pacto consistere posset, nisi ipsa gloriosa Virgo eam suæ misericordia et clementia pro nobis orando sustentaret.* Sic ille. Cui totidem fere verbis se subscribit Paulus de Heredia in tract. De conceptione B. Virg. Favet S. Antoninus archiepiscopus Florentinus, dum in Summa theologica, parte 1, tit. 14, cap. 4, § 4, ait : *Ut hæc inferiora variantur secundum motum lunæ, ita suis Maria meritis et precibus sustentat mundum, et quasi regit, unde mundi Regina dicitur.* Hæc ille. Vide Novarium in Umbra virginæ, excursu 16, per totum, ubi probans B. Virginem esse mundi totius umbraculum ac munimen, scribit, inter alia, quod ipsa est cæli columna, quæ suis precibus cælum fulciat ; nec non noster Atlas, quæ vere et absque ullo fabularum figmento, universum suarum orationum humeris sustinet, ne labatur.

(25) *Quæ peccati maculam nescivit.* Et quidem etiam maculam peccati originalis ignoravit B. Virgo ; a qua, ne ab ea in primo conceptionis instanti,